

Intrauterina kontracepcija

Sadržaj

- Vrste intrauterinih uložaka
- Mehanizam delovanja
- Efikasnost
- Početak korišćenja i način praćenja
- Prednosti i nedostaci / neželjena delovanja
- Razlike između intrauterinih uložaka

Vrste intrauterinih uložaka

- Intrauterini uložak sa bakrom (sa plastičnim ramom/bez plastičnog rama/u obliku lopte; sadrži različitu količinu bakra: 250 – 380 mm²)

- Hormonski intrauterini uložak (sadrži progestin levonorgestrel - LNG)

Mehanizam delovanja intrauterine kontracepcije

- **IUU SA BAKROM - TOKSIČNI EFEKAT BAKRA NA:**

- spermatozoide i jajnu ćeliju

+ inhibicija prolaska spermatozoida kroz cervikalni kanal

+ nespecifična inflamatorna reakcija endometrijuma – reakcija na prisustvo „stranog tela u materici“

- **IUS SA LEVONORGESTRELOM - LOKALNO DELOVANJE PROGESTINA NA:**

- endometrijum – tanak i neaktivan

- cervikalni mukus – pojačane gustine

+ nespecifična inflamatorna reakcija endometrijuma – reakcija na prisustvo „stranog tela u materici“

Ovulacije ima > 75% korisnica IUS-LNG

Kontraceptivna efikasnost

Metod	% neplaniranih trudnoća u prvoj godini	
	Uobičajeno korišćenje	Perfektna upotreba
Coitus interruptus	22	4
Kondom	18	2
Kombinovana oralna KC	9	0.3
Kombinovani flaster	9	0.3
Vaginalni prsten	9	0.3
Progestinske depo-injekcije	6	0.2
Intrauterini uložak sa bakrom	0.3	0.3
Intrauterini uložak sa levonorgestrelom	0.2	0.2
Progestinski implantati	0.05	0.05

Izvor - adaptirano iz: Trussell J. Contraceptive efficacy. In: Hatcher R et al., editors. Contraceptive technology. 20th revised ed. 2011.

Mira ima 44 godine. Pre dve godine insertovan joj je intrauterini uložak.

- **Kada treba da se zameni uložak novim?**
- **Da li su preporuke iste za intrauterini uložak sa bakrom i levonorgestrelom?**

Vreme insercije intrauterinih uložaka

Okolnosti	Tip intrauterinog uložka	Vreme insercije	Dodatna kontraceptivna zaštita potrebna
U svim situacijama	Cu-IUU	Bilo kada u menstruacionom ciklusu ako je izvesno da žena nije trudna ili u riziku za trudnoću (osim ako se insertuje kao hitna kontracepcija)	Ne
	LNG-IUS	Bilo kada u menstruacionom ciklusu ako je izvesno da žena nije trudna ili u riziku za trudnoću.	Da, tokom 7 dana, osim kada je insertovan u prvih 7 dana menstruacionog ciklusa

Kriterijumi za isključivanje trudnoće

Prilično je sigurno da žena nije trudna ako je ispunjen jedan ili više od navedenih kriterijuma i ako ne postoje simptomi i znaci trudnoće:

- nije imala seksualne odnose od početka poslednje menstruacije,
- pravilno je i redovno koristila efikasni metod kontracepcije,
- od početka poslednje menstruacije je proteklo ≤ 7 dana,
- ne doji, porodila se pre manje od četiri nedelje,
- isključivo ili skoro isključivo doji, u amenoreji je i porodila se pre manje od 6 meseci,
- od namernog ili spontanog pobačaja je proteklo ≤ 7 dana.

Vreme insercije intrauterinih uložaka

Okolnosti	Tip intrauterinog uložka	Vreme insercije	Dodatna kontraceptivna zaštita potrebna
Posle porođaja (uključujući posle carskog reza i dojenje)	Cu-IUU	Bilo kada posle 6 nedelja od porođaja ako je izvesno da žena nije trudna ili u riziku za trudnoću (osim ako se insertuje kao hitna kontracepcija)	Ne
	LNG-IUS	Bilo kada posle 6 nedelja od porođaja ako je izvesno da žena nije trudna ili u riziku za trudnoću	Da, 7 dana, osim kada je insertovan u prvih 7 dana menstruacionog ciklusa ili žena ispunjava kriterijume za metod laktacione amenoreje (LAM)

Vreme insercije intrauterinih uložaka

Okolnosti	Tip intrauterinog uložka	Vreme insercije	Dodatna kontraceptivna zaštita potrebna
Posle pobačaja (namernog ili spontanog < 24 nedelje gestacije)	Cu-IUU i LNG-IUS	Posle hirurškog pobačaja na kraju intervencije. Posle medikamentnog pobačaja kada je nastupila kompletna ekspulzija ovularnog tkiva.	Ne Ako se LNG-IUS insertuje kada je proteklo više od 7 dana od pobačaja dodatna zaštita je potrebna prvih 7 dana

Vreme insercije intrauterinih uložaka

Okolnosti	Tip intrauterinog uložka	Vreme insercije	Dodatna kontraceptivna zaštita potrebna
Kao metod hitne kontracepcije	Cu-IUU	Tokom prvih 5 dana (120 h) od prvog nezaštićenog seksualnog odnosa ili tokom 5 dana od najranijeg procenjenog dana ovulacije	Ne
	LNG-IUS	Nema zvaničnih preporuka	Nije primenljivo

Prelazak sa drugih metoda kontracepcije na intrauterini uložak

Tip intrauterinog uložka na koji se prelazi	Metod sa koga se prelazi	Vreme insercije	Potreba za dodatnom kontraceptivnom zaštitom
Cu-IUU	Svi metodi kontracepcije	Cu-IUU može da se insertuje bilo kada ako je prethodni metod kontracepcije korišćen redovno i pravilno i ako je izvesno da žena nije trudna ili u riziku za trudnoću (osim ako se insertuje kao hitna kontracepcija)	Nije potrebna dodatna zaštita

Prelazak sa drugih metoda kontracepcije na intrauterini uložak

Tip intrauterinog uložka na koji se prelazi	Metod sa koga se prelazi	Vreme insercije	Potreba za dodatnom kontraceptivnom zaštitom
LNG-IUS	Kombinovana oralna kontracepcija (KOK)	Nedelja 2 i 3 ciklusa KOK i dan 1 intervala bez hormona	Nije potrebna dodatna zaštita ako je KHK korišćen pravilno 7 dana pre insercije
		Posle dana 1 intervala bez hormona i u nedelji 1 ciklusa KOK	Nastaviti sa korišćenjem KOK ili koristiti dodatnu kontracepciju narednih 7 dana

Prelazak sa drugih metoda kontracepcije na intrauterini uložak

Tip intrauterinog uložka na koji se prelazi	Metod sa koga se prelazi	Vreme insercije	Potreba za dodatnom kontraceptivnom zaštitom
LNG-IUS	Progestinska oralna kontracepcija (POP)	Bilo kada	Nastaviti sa korišćenjem POP ili koristiti dodatnu kontracepciju narednih 7 dana
LNG-IUS	Kondom	Dani 1-7 menstruacionog ciklusa Posle prvih 7 dana menstruacionog ciklusa	Ne Da (7 dana)

Prelazak sa drugih metoda kontracepcije na intrauterini uložak

Tip intrauterinog uložka na koji se prelazi	Metod sa koga se prelazi	Vreme insercije	Potreba za dodatnom kontraceptivnom zaštitom
LNG-IUS	Cu-IUU	Bilo kada	Da (7 dana, osim u prvih 7 dana menstruacionog ciklusa)

Dijagnostički postupak pre insertovanja intrauterinog uloška

- **Anamneza + procena rizika za polno prenosive infekcije**
- **Ginekološki pregled - položaj uterusa i isključivanje zapaljenja organa male karlice**
- **Ultrasonografski pregled - veličina i oblik kavuma uterusa**
- * **Krvna slika, biopsija endometrijuma - mogu da budu potrebni kod žena sa produženim i neredovnim krvarenjem**
- **Skrining na: hlamidijsku genitalnu infekciju i gonoreju (ako postoje faktori rizika za polno prenosive infekcije)**
- **Kada postoje simptomi genitalne infekcije: ispitati postojanje genitalne kandidijaze, trihomonijaze, bakterijske vaginoze, infekcije bakterijom *Streptococcus β-haemolyticus* grupe A**

Isključivanje polno prenosivih infekcija (PPI)

FAKTORI RIZIKA ZA POSTOJANJE PPI:

- **seksualno aktivna osoba mlađa od 25 godina**
- **novi seksualni partner u poslednja 3 meseca**
- **više od jednog partnera u prethodnoj godini**
- **seksualni partner ima više seksualnih partnerki**
- **imala PPI u prošlosti**
- **bila seksualni partner u vreme kada je ta osoba lečena od PPI**
- **zloupotrebljava alkohol/narkotike**

Antibiotsko lečenje pre i posle insercije intrauterinog uloška

- **Profilaktička primena antibiotika kod žena bez tegoba i faktora rizika za PPI nije opravdana.**
- **Kada postoji hlamidijska infekcija ili gonoreja - inserciju IUU/IUS treba odložiti do završetka antibiotske terapije i povlačenja eventualnih simptoma.**
- **Ako se Cu-IUU insertuje kao hitna kontracepcija - treba razmotriti profilaktičku primenu antibiotika za hlamidijsku infekciju (i eventualno gonoreju).**
- **Treba lečiti žene koje imaju tegobe uslovljene infekcijom vagine bakterijom Streptococcus β -haemolyticus grupe A.**

Zdravstvene prednosti intrauterine kontracepcije

- **Lečenje menoragije (obilnih menstruacija) primenom LNG-IUS**
- **Zaštita endometrijuma i prevencija karcinoma**
 - **LNG-IUS prevenira hiperplaziju endometrijuma**
 - **Cu-IUU redukuje rizik za razvoj karcinoma endometrijuma i karcinoma cerviksa uterusa**
- **LNG-IUS ublažava dismenoreju / bol u maloj karlici**

Neželjena delovanja intrauterine kontracepcije

- Bolovi / grčevi u maloj karlici (oko 1/3 korisnica)
- Hormonski efekti (LNG-IUS) - Akne, napetost/bolna osetljivost dojki, glavobolje, promene raspoloženja < 10% (vremenom se ublažavaju)
- Funkcionalne ciste ovarijuma (LNG-IUS)
- Izmenjene karakteristike menstruacija
 - Cu-IUU – obilnije
 - LNG-IUS – oskudnije/proređene
- Ekspulzija/dislokacija – češća kod korisnica Cu-IUU nego kod korisnica LNG-IUS (~ 5%)
- Zapaljenje unutrašnjih polnih organa (u prvih 20 dana od insercije)

Vaša pacientkinja ima postavljen intrauterini uložak sa bakrom. Na kontroli ne vidite konce uloška.

- **Šta ćete uraditi?**

Vaša pacientkinja ima insertovan intrauterini uložak. Na kontroli pri ultrasonografskom pregledu konstatujete da je uložak dislociran.

- **Šta biste učinili?**

U kojim situacijama ne treba koristiti intrauterinu kontracepciju?

Cu-IUU i LNG-IUS

- ≥ 48 časova do < 4 nedelje
- Karcinom jajnika
- Karcinom endometrijuma
- Miomi koji deformišu materičnu duplju
- Anatomske nepravilnosti materice
- Trenutno zapaljenje unutrašnjih polnih organa
- Gnojna upala grlića materice ili infekcija hlamidijom ili gonoreja

Cu-IUU – obilne menstruacije, koagulacioni poremećaji, antikoagulantna terapija

LNG-IUS – karcinom dojke, tumori jetre

Preporuke za ekstrakciju ili zamenu intrauterine kontracepcije

Razlozi ekstrakcije IUK	Preporuke za ekstrakciju
Planirana trudnoća	Dati savet o pripremi za trudnoću (stil života, folna kiselina, način ishrane, i dr.) i ukloniti IUK kada je žena spremna za začeće, poželjno za vreme menstruacije.
Kada se IUK koristi u predviđenom roku trajanja, a žena je izabrala alternativni metod kontracepcije	<p>Kada se Cu-IUU ekstrahuje do 3. dana menstruacionog ciklusa nema potrebe za dodatnom zaštitom od trudnoće.</p> <p>Kada se Cu-IUU ekstrahuje posle 3. dana menstruacionog ciklusa i LNG-IUS bilo kada u menstruacionom ciklusu, savetuje se korišćenje dodatnog metoda kontracepcije tokom 7 dana pre ekstrakcije uloška.</p>

Preporuke za ekstrakciju ili zamenu intrauterine kontracepcije

Razlozi ekstrakcije IUK	Preporuke za ekstrakciju
Kada se u roku trajanja obavlja zamena starog uložka novim uloškom	Savetovati korišćenje dodatnog metoda kontracepcije (kondoma) tokom 7 dana pre intervencije u slučaju da reinsercija nije moguća.
Kada se ekstrakcija/zamena uložka obavlja van roka trajanja	<p>Ako je žena u trenutku insercije Cu-IUU imala 40 ili više godina, uložak treba ekstrahovati posle godinu dana od poslednje menstruacije.</p> <p>Ako žena želi zamenu Cu-IUU kome je prošao rok trajanja, treba isključiti trudnoću.</p> <p>Ako je žena u trenutku insercije LNG-IUS imala 45 ili više godina, može da nastavi sa korišćenjem uložka tokom 7 godina ili ako je u amenoreji do menopauze.</p>

Vaša pacijentkinja ima postavljen Cu-IUU. Treba da uradi pregled male karlice i abdomena nuklearnom magnetnom rezonancijom.

- **Da li prethodno treba da izvadi CU-IUU?**
- **Da li bi odgovor bio isti da joj je postavljen LNG-IUS?**

Zaključak

- **Intrauterina kontracepcija je visoko efikasan dugodelujući metod kontracepcije koji je prikladan za većinu žena, uključujući i adolescentkinje i žene koje još uvek nemaju decu.**
- **Pri postavljanju intrauterinog uloška i daljem praćenju korisnica treba se pridržavati kliničkih preporuka.**
- **Važno je da žene pre postavljanja intrauterinog uloška budu upoznate sa mogućim neželjenim delovanjima, a prvenstveno bolovima i izmenjenim karakteristikama krvarenja.**
- **Intrauterina kontracepcija ima i niz zdravstvene prednosti koje mogu da očuvaju i unaprede opšte i reproduktivno zdravlje korisnica.**